

НА ПУТУ КА ЕВРОАТЛАНТСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА. УНИВЕРЗАЛНИ ПРИНЦИПИ НАТО И ПАРТНЕРСТВА ЗА МИР

1. Историјат НАТО

Од 1947. до 1949. године, Совјетски Савез је, на мање или више експлицитан начин, „објавио свету” своје претензије према Норвешкој, Грчкој и Турској. После пуча у Чехословачкој и блокаде Берлина 1948, Белгија, Холандија, Луксембург, Француска и Велика Британија су потписале тзв. Бриселски споразум, којим су створиле Западноевропску унију (*West European Union, WEU*), као први облик безбедносне сарадње западног света после Другог светског рата. Западноевропска унија је опстала до данас, и сада игра важну улогу у оквиру ЕУ при стварању заједничке одбрамбене политике ЕУ и НАТО.

Преговоре су затим отпочеле САД и Канада, трагајући за механизмом за заустављање совјетског утицаја у западној Европи. Резултат тих преговора било је потписивање Вашингтонског споразума 4. априла 1949. године, између 12 земаља евроатлантског региона (поред поменутих земаља WEU, САД и Канаде, потписале су га и Данска, Исланд, Италија, Норвешка и Португал). 1952. године НАТО су приступиле Грчка и Турска, 1955. тадашња Савезна Република Немачка, а 1982. Шпанија. Године 1999. чланице НАТО постале су и Мађарска, Чешка и Пољска, а задње (и највеће) проширење НАТО је доживео 2004. године, са пријемом седам нових чланица (нове чланице су постале Бугарска, Румунија, Литванија, Летонија, Естонија, Словенија и Словачка).

НАТО је настао на самом почетку хладног рата, првенствено као пандан земљама тзв. источног блока, са циљем да САД и удружене снаге западне Европе поставе СССР-у границе експанзије његовог утицаја. То је био одбрамбени савез са наглашеном војном компонентом, сачињен као противтег у трци наоружавања.

Међутим, после догађаја који су променили лице Европе и света крајем деведесетих година двадесетог века, та функција НАТО је постала излишна, па се тако дошло до апсурда да Алијанса, као чувар демократских принципа током тешких деценија кризе, сама постаје инструмент недемократске војне превласти након нестанка својих противника. Даљу судбину Алијансе је одредио пре свега став САД да

НАТО нипошто неће делити судбину Варшавског пакта, и да ће наставити да постоји док год постоје глобалне претње светском миру и безбедности, као и могућности угрожавања основних демократских принципа.

Ипак, темељне реформе су морале бити извршене, пре свега кроз давање већих овлашћења цивилним структурама у Алијанси, смањење наоружања (нарочито нуклеарног, које је данас у односу на период осамдесетих година мање за 80%) и пријем нових чланова, као и успостављање механизма сарадње и реформе са свим бившим комунистичким земљама. Почев од Римског састанка 1991, па до данас, НАТО је добио 10 нових чланова и покренуо мноштво програма сарадње са европским и ваневропским државама (нпр. Медитерански дијалог са земљама северне Африке и Блиског истока). Такође, последњих година су евидентни напори да се осмисли и реализује идеја аутономним европским снагама и европском концепту безбедности, о сарадњи са ЕУ и ОЕБС. На тај начин, Алијанса је осмислила концепт „преживљавања” у постхладноратовском свету и прихватила нову реалност у међународним односима, али и заузела значајну позицију у њиховом даљем креирању.

2. Општи принципи НАТО

Општи принципи представљају основу на којој се заснивају сви документи Алијансе. Чак и када се посебно не набрајају, присутни су у контексту и духу одредби. Оно што је карактеристично јесте да многи од њих нису оригинарни, производ Алијансе, већ су углавном преузети из Повеље УН, Хелсиншког завршног акта и других међународних докумената, што говори и о посебној вези поменутих институција и њиховој фактичкој надоградњи и комплементарности.

Осим у званичним саопштењима и документима, ти принципи су присутни и у свим уговорима и споразумима о сарадњи које је НАТО склопио са разним европским и ваневропским државама. На тај начин се наглашава њихов значај, али и она посебна улога Алијансе која се уобличила након пада источног блока – НАТО више није само чувар одређених универзалних вредности и тековина демократије, већ и механизам за њихово ширење и утемељење у посткомунистичким и посттоталитарним државама. Наводимо неке чланове Повеље НАТО – Украјина, који су посебно значајни зато што показују шта се очекује од државе која није чланица НАТО и ЕУ, као и какве облике сарадње држава може успоставити на темељима неких основних вредности:

.....

2. НАТО и Украјина ће заснивати своје односе на принципима, обавезама и дужностима међународног права и других међународних инструмената, укључујући Повељу УН, Хелсиншки завршни акт и остале документе ОЕБС-а. У складу са тим, НАТО и Украјина потврђују своју доследност:

- признању да је безбедност свих држава чланица ОЕБС-а непорушава, да ниједна држава не сме ширити своју безбедност на рачун безбедности друге државе, и да ниједна држава не сме сматрати било који део ОЕБС-региона за своју сферу утицаја;
- уздржавању од претње или употребе силе против било које државе на било који начин противан Повељи УН или Хелсиншком завршном акту, као и принципима којих се држе земље-чланице;
- принципу да је основно право сваке државе да изабере и спроводи свој систем одбране, и слободно мења своја одбрамбена опредељења, укључујући и припадност безбедносним савезима;
- поштовању суверенитета, територијалног интегритета и политичке независности свих осталих држава, неповредивости њихових граница и развоју добросуседских односа;
- владавини права, неговању демократије, политичког плурализма и тржишне економије;
- људским правима и правима националних мањина;
- превенцији сукоба и решавању несугласица мирним средствима у складу са принципима УН и ОЕБС.

3. Украјина потврђује своју одлучност да настави са реформом система безбедности, да јача демократску и цивилну контролу оружаних снага, и да повећа њихову интероперабилност са снагама НАТО и земаља ПЗМ. НАТО потврђује своју подршку напорима Украјине у овим областима.

.....

7. Области заједничких договора и сарадње, поготово кроз семинаре, заједничке радне групе и остале облике кооперације ће покрити велики број питања, као на пример:

- цивилна заштита и заштита од природних катастрофа;
- цивилно-војни односи, демократска контрола оружаних снага и реформа система одбране Украјине;
- планирање система одбране, одбрамбени буџет, политика одбране, стратегија одбране и концепт националне безбедности;
- реформа система одбране;
- војна сарадња и интероперабилност НАТО – Украјина;
- економски аспекти система одбране;

- питања науке и технологије;
- еколошка заштита, укључујући и нуклеарну заштиту;
- истраживања и развој у области ваздухопловства, кроз програм АГАРД;
- цивилно-војна координација ваздушног саобраћаја и контроле лета.

.....

Општи принципи су дакле предуслови за сваки даљи разговор о прикључењу НАТО. Они задиру у све сфере друштва – потенцијална држава-чланица мора поред реформе система одбране извршити и многе друге реформе у друштву, успоставити основне принципе демократије и тржишне економске принципе. То је и разумљиво, с обзиром да је Алијанса настала као тежња за заштитом демократских тековина заједнице цивилизације; такође је и рационално, јер нови чланови треба да имају довољно јаку привреду и економију која ће омогућити додатна издвајања за активности у Алијанси. Коначно, пут ка чланству у НАТО се у најновије време директно везује за пут у чланство у ЕУ, како због стварања заједничке европске безбедносне политике, тако и због чињенице да су обема организацијама потребне чланице које могу да одговоре на сложене безбедносне задатке, као и да негују традицију заједничких демократских принципа.

3. Партнерство за мир

Партнерство за мир (ПЗМ, *Partnership for Peace*) је покренуто јануара 1994. године, као део мера којима је НАТО покушавао да осмисли нову стратегију развоја и деловања. Иако то нигде није директно наглашено, Партнерство за мир је (до почетка МАП програма) представљало пут за улазак у НАТО (Студија о проширењу НАТО из 1995. године помиње ПЗМ као „припрему” за улазак у НАТО, али се притом не мисли на формалну процедуру, него на фактичку могућност у будућности).

ПЗМ је отада доста еволуирало, и данас представља специфичну творевину у међудржавним односима. Све европске земље, осим БиХ и СЦГ су чланице ПЗМ. Сходно **принципу да је основно право сваке државе да изабере и спроводи свој систем одбране**, и слободно исказа своја одбрамбена опредељења, свака земља може једнострано испитати из ПЗМ у сваком тренутку. Свака земља има свој концепт укључивања (или неукључивања) у активности ПЗМ, и по правилу бира оне активности које ће помоћи увежбавању, стицању искустава и развоју њене оружане силе. **ПЗМ није одбрамбени савез, нити војни савез у било ком смислу!**

Циљеви ПЗМ се заправо свode на повећање комуникације међу државама-чланицама и заједничко решавање свих евентуалних проблема у сфери система одбране, осавремењивање наоружања и командне структуре, едукацију и слично. Основни циљеви садржани су у Оквирном документу који свака држава потписује приликом приступања. Ти циљеви морају бити и окосница приликом писања Акционог плана за прикључење НАТО и будућих прописа, као и приликом спровођења конкретних мера реформе система одбране. То су:

- повећање **транспарентности** процеса планирања и буџетског финансирања националне одбране;
- обезбеђивање **демократске контроле** оружаних снага;
- одржавање способности и спремности да се **допринесе операцијама** под окриљем УН и/или ОЕБС;
- **изграђивање војне сарадње са НАТО**, кроз заједничко планирање, обуку и вежбе, ради подизања способности учесника у ПЗМ да обављају задатке на плану одржавања мира, проналажења и спашавања, хуманитарних и других операција према договору;
- дугорочна **изградња снага које ће бити боље оспособљене** да делују заједно са снагама чланица НАТО-а. Критеријум тзв. **оперативне интероперабилности** – способности да се делује у оквиру интегрисане (здружене) командне и контролне структуре НАТО – јавља се као један од главних услова напредовања на путу ка НАТО и многе активности и пројекти који су покренути у оквиру ПЗМ и МАП делују управо са том сврхом, обучавања оружаних снага да испуњавају одређене квалитете потребне за извршавање будућих мисија.

Наведени циљеви-принципи прожимају сваки од докумената који се односи на ПЗМ, а нарочито су видљиви кроз тзв. *NATO PfP Work Programme*, који се доноси сваке друге године. *Work Programme* представља неку врсту акционог плана активности ПЗМ, навођењем основних циљева и скупа мера потребних за њихову реализацију. Од понуђених активности, држава може изабрати оне за које сматра да ће јој највише користити у достизању постављених стандарда. Кроз *Work Programme* се јасно види намера и сврха постојања ПЗМ, а то је приближавање одбрамбених система свих земаља-чланица неком замишљеном оптимуму који је заснован на горенаведеним начелима. Стога поред заједничких вежби и напора на осавремењивању оружја и опреме, све више пажње се посвећује заједничкој едукацији професионалних војника на најразличитијим пољима, војним и невојним (курсеви за учење језика, нпр.).

(а) *PARP, Planning and Review Process* – Процес планирања и прегледа, покренут је 1997. године као један од добровољних механизма Партнерства. Суштина овог пројекта је у преношењу савета и искуства администрације НАТО у планирању одбране на земље-партнере. ПАРП

обезбеђује развој интероперабилности између снага партнера и снага Алијансе путем размене података и прављења заједничких извештаја (*Consolidated Reports*) о активностима и стању снага одбране. ПАРП процесу се приступа на две године, у току којих земља-партнер подноси извештаје о политици одбране, развоју система одбране, демократске контроле оружаних снага, затим о питањима сарадње са осталим партнерима и учешћу у другим механизмима Партнерства. На основу тих извештаја, који су у складу са документом о Прегледу операбилности на нивоу Партнерства, а који се објављује такође сваке друге године (*Survey on Overall PfP Operability*), за сваку земљу се прави посебна Процена о планирању и прегледу, као и индивидуални документ Циљеви партнерства, који се прави у сарадњи са сваком земљом појединачно. Циљеви партнерства садрже планове о индивидуалним акцијама које ће држава предузети у народном периоду у циљу приближавања стандардима постављеним у Прегледу операбилности. ПАРП програм је први те врсте покренут у оквирима Партнерства за мир, може се рећи као претходница МАП програму.

Студија о проширењу НАТО

Документ којим се декларативно позивају све европске државе (најпре се мисли на земље бившег источног блока) да приступе реформама својих система одбране и „конкуришу” за пријем у НАТО донет је 1995. године. Од тада је НАТО доживео два проширења: 1999. године приступиле су Чешка, Мађарска и Пољска; 2004. године приступиле су: Бугарска, Румунија, Словенија, Словачка, Летонија, Литванија и Естонија. На најбољем путу да буду у следећем таласу проширења до 2007. године су Албанија, Хрватска и Македонија.

Битнији од осталих могу бити чланови 4 и 7 документа, у којима се говори о условима и процесу пријема:

.....

4. Проширење Алијансе ће се обављати кроз приступање нових чланица Вашингтонском споразуму. Проширење треба да:

- **буде у сагласности, и промовише, циљеве и принципе Повеље УН** и чување слободe, заједничког наслеђа и цивилизације свих чланица Алијансе и њихових народа, засноване на принципима демократије, индивидуалних слобода и владавине права. Нови чланови ће морати да подрже ове основне принципе;

- **буде у сагласности са чланом 10. Вашингтонског споразума**, у коме се каже да „чланице могу, једногласном одлуком, да позову било коју европску земљу да усвоји принципе овог Споразума и да допринесе безбедности северноатлантског региона приступањем овом Споразуму....”;

- **се заснива на чињеници да ће нове чланице имати сва права и обавезе која предвиђа приступање Вашингтонском споразуму**; и да ће прихватити и подржавати принципе, политику и процедуре које су усвојиле чланице Алијансе, до тренутка приступања нових чланица;

- **ојача снагу и кохезију Алијансе и сачува политичку и војну способност Алијансе** да обавља своје елементарне одбрамбене задатке, функције које се тичу очувања мира, и друге нове мисије;

- **буде део изградње нове европске безбедносне архитектуре** која се заснива на истинској сарадњи целе Европе. Проширење не треба да буде претња било коме и треба да ојача стабилност и сигурност Европе;

- **буде комплементарно са проширењем ЕУ**, као паралелни процес који на свој начин доприноси значајном повећању безбедности и стабилности нових демократија на истоку Европе.

.....

7. Одлука о проширењу ће бити ствар НАТО. Проширење ће се вршити кроз постепен, планиран и транспарентан процес, кроз дијалог са свим заинтересованим странама. Не постоји одређена затворена листа критеријума за позивање нових чланица да се придруже Алијанси. О проширењу ће се одлучивати у сваком случају понаособ, и неке нације могу очекивати прикључење пре осталих. Нове чланице неће се позивати, или не позивати, зато што припадају одређеној групи или категорији. Најзад, чланице Алијансе ће одлучити да ли да позову државу на прикључење консензусом, на основу своје процене да ли ће то допринети сигурности и стабилности у северноатлантском региону, у време када таква одлука треба да буде донесена. Проширење НАТО-а ће се обављати у сагласности са разним документима ОЕБС-а који прокламују суверено право сваке државе да слободно изабере своју безбедносну стратегију, да приступи или не приступи међународним организацијама, укључујући и уговоре о војном савезништву.....

.....

Касније се испоставило у пракси да су принципи прокламовани у Студији о проширењу сувише генерални и широки, што је резултирало мегаломанским плановима за реформу већине источноевропских земаља, који нису имали шансе за успех и прилично су забринули стручњаке Алијансе. Зато су они 1999. године лансирани програм „Иницијатива за оперативније Партнерство за мир”, који је требало да помогне усмеравању потенцијалних кандидата на путу ка чланству.

Иницијатива за оперативније Партнерство за мир

Иницијатива за оперативније ПЗМ покренута је 1999. са циљем да се убрза достизање оперативне интероперабилности војски земаља-кандидата за пријем у НАТО, након што се дошло до закључка да се оне тим путем крећу недовољно брзо, спутане пре свега недостатком **визије реформи** које треба спровести. Иницијатива је дакле непосредно везана за проширење НАТО-а. Мада су у званичним документима остале формулације да земље које приступе Иницијативи немају обезбеђен улаз у Алијансу после протекла извесног времена, фактичка предност учествовања у тим програмима (посебно програму МАП) је евидентна: од десет чланица МАП програма, седам су постале чланице 2004. године, а преостале три (Македонија, Хрватска, Албанија) ће бити примљене најкасније до 2007. године.

Иницијатива се састоји из три програма:

- **ЕМОП, унапређено и оперативније ПЗМ**, има за циљ веће учешће држава-кандидата у процесу свакодневног функционисања и планирања НАТО-а. Циљ таквог пројекта је да сви потенцијални **будући чланови** упознају механизме доношења и извршавања одлука, **организацију** и начин рада најважнијих органа и комитета. Са том **сврхом** њима се дозвољава присуствовање седницама и састанцима **разних тела**, као и учествовање у појединим сегментима реализације **конкретних задатака** (нпр. ограничено присуство на вежбама чланица **Алијансе**).

- **СЕЕИ, Иницијатива за југоисточну Европу**, је део Иницијативе **који посебну пажњу посвећује** кандидатима у том региону. Сврха програма је да убрза али и да пружи адекватну подршку реформама система одбране тих земаља, као и да подстакне већу међусобну сарадњу како између њих, тако и са Алијансом. Најзначајнија достигнућа СЕЕИ су СЕЕЦАП (*South-East Europe Common Assasements Paper on Regional Security Challenges and Opportunities*), документ који говори о бедности овог подручја и могућностима даље сарадње на том пољу, и СЕЕГРОУП (*South-East Europe Security Cooperation Steering Group*), тело које је основано како би циљеве зацртане оснивањем СЕЕИ преточило у конкретне механизме сарадње.

- **МАП (Membership Action Plan), Акциони план за прикључење**, је најзначајнији од три програма, и његова суштина је да се процес реформи које држава изводи учини максимално доступним експертима НАТО, како би они уочили проблеме, застоје и странпутице, и с тим у вези правовремено дали свој суд и савете. Наиме, крајем деведесетих су експерти Алијансе увидели да процеси реформи система одбране у многим земљама не дају очекиване резултате. Основни разлог за бригу није био недостатак средстава, већ начин на који се средства троше. Активности у програму ПЗМ нису

биле довољне да се реформе усмере на конкретне проблеме, већ су државе покушавале да ад хоц решењима и радикалним резевима за кратко време реше тешкоће које су се гомилале деценијама. Наравно, при том су велика средства трошена на акције које нису могле бити изведене до краја, јер системи у којима су извођене нису били на том нивоу развоја да би их апсорбовали без тешкоћа. Да се не би губили време, енергија и новац на такве подухвате, Алијанса је осмислила програм МАП који се и даље држи принципа да свака земља има потпуну аутономију у развоју свог одбрамбеног система (држава сама одлучује да ли ће приступити МАП програму и у ком обиму, са потпуном слободом да сваког тренутка из њега изађе), али истовремено даје шансу земљама да своје проблеме, у оној мери у којој то желе, поделе са експертима других земаља и са експертима саме Алијансе. Суштина програма је у информисању Алијансе о главним активностима у систему одбране, путем усвајања годишњих акционих планова на почетку године и подношењем извештаја о њиховој реализацији на крају године. У годишњем акционом плану држава наводи које ће активности предузети током године на реформи свог система одбране. У извештају се наводи које су од планираних активности изведене, које нису и због чега, као и какве су све тешкоће пратиле реализацију акционог плана. Тај начин комуникације има неколико последица: пре свега, транспарентност система одбране; затим, могућност да се Алијанса детаљно упозна са напретком који држава постиже у својој реформи; извештај је и одлична прилика да се приложе и уверавања како је држава на путу испуњавања свих критеријума Алијансе за пријем у чланство; наравно, од држава се очекује искрен приступ, па је са стране Алијансе најважнији део о проблемима на које је кандидат наишао при извршавању акционог плана. Сам акциони план држава иначе пише аутономно (мада јој и ту стоји на располагању асистенција експерата Алијансе), сама одређујући приоритете реформе, самим тим и приоритетне активности које ће спровести.

Истанбулска конференција

Истанбулска конференција је одржана у јуну 2004. године, после највећег проширења НАТО-а у историји; са седам нових чланица укупан број се попео на 26, од којих су 19 истовремено и чланице ЕУ. Бугарска, Румунија, Турска, Норвешка и Исланд су за сада једине европске земље чланице НАТО које нису у ЕУ (Бугарска, Румунија и Турска имају званичан статус кандидата за прикључење, Норвешка је на референдуму 1995. године одбила да се прикључи ЕУ).

За нас су значајни чланови 25 и 33–35 Истанбулске декларације, који говоре о балканским земљама и њиховом напретку на путу ка НАТО-у:

.....

25. Данас славимо успех политике отворених врата НАТО и поново уверевамо да наших седам нових чланова неће бити последњи. Врата за нове чланове остају отворена. Поздрављамо напредак који су начинили Албанија, Хрватска и Бивша Југословенска Република Македонија при извршењу својих годишњих националних програма у складу са Акционим плановима за прикључење, и охрабрујемо их да наставе са вршењем реформи које су неопходне да би напредовали на путу пријема у НАТО. Желимо да све три земље успеју и наставићемо да им помажемо у њиховим напорима за спровођење реформи. НАТО ће наставити да приступа оцени кандидатуре сваке земље индивидуално, пре свега је базирајући на прогресу који је учињен ка достизању циљева зацртаних у Акционим плановима за прикључење, који ће остати основно средство за оцену спремности сваког кандидата. Савет министара НАТО-а ће пазити на процес проширења, укључујући и реализацију Акционих планова за прикључење, и о томе нас константно обавештавати. На основу њиховог извештаја на следећем самиту ћемо размотрити напредак који су кандидати за прикључење начинили.

.....

33. Ишчекујемо када ћемо поздравити улазак БиХ и СЦГ у ПЗМ, након што испуне услове НАТО. Желимо им да успеју у придруживању евроатлантским интеграцијама и помоћи ћемо им на том путу. Спремни смо да им помогнемо тако што ћемо их укључити у одређене активности ПЗМ. Свака од земаља ће бити појединачно оцењивана за своја залагања на путу ка ПЗМ.

34. Поздрављамо значајан процес реформе одбране у БиХ, што је кључни услов за пријем у ПфП. Подстичемо континуиране напоре ка установљавању јединствене оружане силе БиХ. Сложили смо се да отворимо канцеларију НАТО у Сарајеву ради повећања разумевања НАТО. Брине нас што БиХ, посебно опструкциони елементи у Републици Српској, нису испунили своје обавезе према Хашком трибуналу, укључујући и хапшење и изручивање оптужених за ратне злочине, што је основни захтев који ова земља треба да испуни ради укључивања у ПЗМ. Такође очекујемо неопходне системске промене да би се развиле ефикасне одбрамбене и полицијске структуре.

35. СЦГ је такође показала напредак у реформи система одбране и њена влада је имала конструктивну улогу у региону, побољшавајући односе са суседима. Надамо се даљем прогресу у овим областима, поготово што се тиче активности владе на питањима везаним за Косово. Истовремено, тужбе против неких чланица НАТО пред Међународним судом правде су још увек актуелне. Позивамо владу да

испуни своје међународне обавезе, посебно у области сарадње са Хашким трибуналом и пружи сву неопходну помоћ да осигура хапшења и изручења оптужених за ратне злочине.

.....

Још једна битна карактеристика Истанбулске декларације (невезана толико за питања са ових простора, колико за процес изградње новог европског безбедносног идентитета) је званична објава препуштања позиције НАТО снага у БиХ (СФОР) ЕУ снагама, што је очекиван и логичан наставак процеса о коме се код нас мало зна: стварање заједничке безбедносне политике НАТО и ЕУ.

НАТО и ЕУ

Сарадња ове две организације сеже пар деценија у прошлост, али почев од маја 2001, када је издато заједничко саопштење о западном Балкану, је у експанзији: 2002. донета је Декларација ЕУ и НАТО о Европској безбедности и одбрамбеној политици (ЕСДП), која је проширена 2003. тзв. 'Берлин-плус договорима'. Основна и револуционарна последица тих договора је да ЕУ, односно њене војне снаге могу учествовати заједно са снагама НАТО у њиховим операцијама или их заменити тамо где НАТО није „војно ангажован” (дакле, где су трупе НАТО ангажоване у својству очувања мира - нпр. Босна, а не у борбеним операцијама - нпр. Ирак). Коначно, први конкретан резултат договора је повлачење мисије НАТО из Македоније 2003. године и њена замена мисијом ЕУ, а планирано је и повлачење снага СФОР из БиХ крајем 2004. године, и долазак снага ЕУ на њихово место.

НАТО-ЕУ декларација о ЕСДП, преглед са сајта НАТО (www.nato.int):

„НАТО - ЕУ декларација о ЕСДП од 16. децембра 2002, не само да потврђује приступ ЕУ потенцијалима НАТО-а које ће користити за своје сопствене војне операције, већ поново наглашава следеће политичке принципе стратешког партнерства:

- ефективне узајамне консултације;
- једнакост и дужно поштовање аутономије у одлучивању ЕУ и НАТО;
- поштовање интереса чланица ЕУ и НАТО;
- поштовање принципа Повеље УН;
- кохерentan, транспарentan и узајамно јачајући развој војних потенцијала две организације.”

Берлин-плус договори, преглед са сајта НАТО (www.nato.int):

Следећи политички договор из децембра 2002. године, 'Берлин-плус договори', усвојени 17. марта 2003. обезбеђују основу за НАТО-ЕУ кооперацију у кризним ситуацијама, тако што дозвољавају приступ ЕУ потенцијалима и средствима НАТО за операције под командом ЕУ. Практично, они дозвољавају Алијанси да даје подршку за операције под командом ЕУ у којима НАТО није као целина ангажован.

„Они (договори) се састоје од следећих главних елемената:

- НАТО – ЕУ договор о безбедности (њиме се регулише размена строго поверљивих информација под условима реципроцитета);
- сигурност приступа ЕУ потенцијалима за планирање НАТО, како би се користили за војно планирање операција под командом ЕУ;
- доступност НАТО потенцијала и средстава, као што су комуникационе јединице и војни штабови, за кризне операције под командом ЕУ;

- процедуре за коришћење, надзор, повраћај и опозив НАТО потенцијала и средстава;

- упутства за заменика главнокомандујућег НАТО снага у Европи, који ће истовремено бити главнокомандујући свих операција које се изводе под Берлин-плус договорима (а који је увек Европљанин), као и упутства за команду НАТО снага у Европи;

- НАТО – ЕУ договори у контексту кризних операција под командом ЕУ у којима се користе потенцијали и средства НАТО;

- инкорпорација у оквиру дугорочног планирања система одбране, војних потреба и средстава која могу бити потребна за војне операције под командом ЕУ, на тај начин обезбеђујући добро обучене снаге, без обзира да ли под командом ЕУ или НАТО.”

Саопштења са сајта НАТО о преузимању мисија у Македонији и БиХ (www.nato.int):

„У светлу знатног побољшања безбедносне ситуације у БиХ, шефови влада и држава НАТО-а су одлучили на Истанбулском самиту да заврше СФОР операцију Алијансе до краја 2004. године и да припреме транзицију за следећу мисију којом ће руководити ЕУ, у складу са 'Берлин-плус договорима'. У пракси, то ће значити да ће ЕУ руководити мисијом уз координацију и блиску сарадњу са НАТО-ом: имаће приступ свим НАТО подацима и плановима, а главнокомандујући операције ЕУ биће заменик главнокомандујућег НАТО за Европу. Име нових ЕУ снага у БиХ биће 'Алтеа' (Althea). НАТО ће остати посвећен стабилизацији БиХ и задржаће своје присуство у земљи. Имаће Главни штаб у Сарајеву који ће наставити да помаже БиХ у областима као што су реформа система одбране и борба против тероризма.”

.....

31. марта 2003, операција „*Concordia*”, под командом ЕУ, преузела је одговорност за мисију НАТО-а, операцију „*Allied Harmony*”, у Бившој Југословенској Републици Македонији. *Concordia* је званично угашена 15. децембра 2003. и замењена полицијском мисијом под командом ЕУ „*Proxima*”.

Битни документи НАТО

- *Washington Treaty* – Оснивачки уговор НАТО 1949.
- *Rome Declaration* – Декларација о миру и сарадњи (Римска декларација) 1991.
- *Copenhagen Statement* – Копенхашка изјава Савета министара 1991 – позив на партнерство са земљама источне и јужне Европе
- *Brussel Statement* – Бриселска изјава Савета министара 1994 – позив на прикључење ПфП
- *Study on NATO Enlargement* – Студија о проширењу НАТО 1995.
- *EU-NATO Declaration on European Security and Defence Policy (ECPD)* – Декларација ЕУ и НАТО-а о Европској безбедности и одбрамбеној политици 2002.
- *Berlin Plus Agreements* – Берлински плус-договори 2003.
- *Membership Action Plan* – основни документ са Вашингтонског самита 1999.
- *NATO Handbook* – Приручник НАТО
- *Istanbul Summit Communiqué* – саопштење за штампу са Истанбулске конференције 2004.
- *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and security between NATO and Russia Federation* – Споразум (Повеља) о међусобним односима, сарадњи и безбедности између НАТО и Руске Федерације, 1996.
- *NATO – Ukraine Charter on a Distinctive Partnership* – Повеља о пријатељству НАТО – Украјина, 1997.